

NORA GREGOR – SKRITI KONTINENT SPOMINA

scenarij za predstavo/film

Neda R. Bric

© Neda Rusjan Bric

Uporaba in reprodukcija besedila brez pisnega dovoljenja
avtorja je prepovedana.

2014

1. INT. PETROVA SOBA. DAN

PETER (30) sedi v svojem kabinetu za delovno mizo, na njej računalnik, stare razglednice Gorice, razni dokumenti, ogromno knjig, ki se tičejo Gorice, Nore Gregor itd. V roke vzame eno od fotografij na kateri je ženska z otrokom (Nora Gregor z sinom Heinrichom). Dolgo zavzeto gleda vanjo, nato vzame z mize drugo fotografijo in jo približa prvi. Kamera se približa, na drugi fotografiji vidimo sliko ulice in napis Görz. Slika »oživi«, zasliši se besedilo iz ust Nore Gregor, menjavajo se razglednice Gorice, v skladu z njenim besedilom.

NORA

(OFF)

Görz. Moje drago mesto, iz katerega
sem v mladostnih sanjah želela
pobegniti, zdaj pa zaman hrepenim
po tebi. Kolikokrat se spomnim na
našo prelepo Piacuto ob veliki
noči, na Raštel in Travnik, kjer si
lahko v prejšnjih časih slišal
babilon jezikov, furlansko,
slovensko, italijansko ... in med
njimi je vsak lahko prepoznal
svojega. Že v zibelko nam je bilo
položeno, da smo razumeli drug
drugega, in prav zato sem potem
lahko šla kamorkoli, živela v tujih
deželah, igrala v kateremkoli
jeziku ... Zdaj nimam ničesar več. Ne
dóma, ne gledališča, niti svoje
domovine ne. Kako nas nosi usoda,
kot da ne bi imeli svoje volje.

Vem, ljuba mama, da bi mi rekla,
kot tolikokrat: bodi pogumna,
Eleonora, zaupaj in glej naprej!
Kam? V kaj naj še zaupam, komu
pripadam? Brezdomka. Večna
izgnanka, to sem! To je moja usoda,
ki ji ne morem ubežati!

2. EXT. GORICA/ULICA CORSO VERDI. DAN

Zadnja razglednica je fotografija pročelja Norine in sosednje hiše, Corso Verdi 109 in 115, Gorica. Ko je konec besedila v OFFU, se črno-bela razglednica spremeni v barvno, kamera se premakne, vidimo Petra, ki naslonjen na podboje vrat na drugi strani ulice fotografira obe hiši. Še malo postoji, nato odide po ulici.

NORA

(OFF)

In vendar je bil nekoč Dunaj! In je
bilo življenje!

1. PRIZOR Berlin 1930 Reinhardt (57), Nora (29)

Pride Max, za njim Nora.

NORA: Prosim, gospod Reinhardt, potem bo prepozno.
Zdaj ali nikoli.

MAX: Kakšna neumnost, Nora, saj imaš šele 29 let!

NORA: Poglejte! (*kaže obraz, čisto od blizu, Max le zavije z očmi*) In na filmu se gube še stokrat huje

vidijo! Še kako leto in sploh ne bom več za pred kamero!

MAX: To je zato, ker preveč jokaš, Nora.

NORA: (*užaljeno*) Ne jokam več. Odkar so mi rekli, da so glicerinske solze na filmu videt lepše, svojih ne razdajam več. Samo še za lastne potrebe.

MAX: Tudi te so velike, bi rekel. Kako je s tvojim možem?

NORA: Ne dražite me, gospod Max, tudi zato bi rada šla v Ameriko. Tam se bova več videla, mogoče bo potem kaj bolje.

MAX: Previdno. Gospod Nikisch je odličen pianist, ampak slišim, da mu je tudi pri popivanju težko najt par. Upam, da se ne poskušaš merit z njim.

NORA: Jaz? Lepo vas prosim, saj sem že kot kaka stara devica, takoj po predstavi s knjigo v posteljo! Še cigareto si komaj upam prižgat, vse se mi pozna na obrazu. Saj vam pravim, gospod Max, če me zdaj ne spustite v Hollywood, me ne pokličejo nikoli več.

MAX: Pa kaj ti tukaj manjka, Nora? Volksbühne, Stadttheater, Josefstadt, v vseh gledališčih na Dunaju igraš! Berlin, vsako leto Salzburški festival ... a ti ni dovolj? Pa filmi! Saj igraš brez prestanka! Sploh ne vem, kdaj utegneš razmišljat o tem svojem Nikitschu, kaj šele o Hollywoodu?

NORA: Ampak to so sami Strauss filmi, lahkotna glasba, srečni konci ... Jaz rabim kaj močnejšega, bolj zahtevnega.

MAX: Kaj pa Freyslerjev film? Ali Dreyerjev Michael? Ni bilo dovolj zahtevno zate?

NORA (*se namrdne*): Oh, še preveč. Tako zahtevno je bilo, da je občinstvo kar izpuhtelo iz dvoran. In nekaterih kritikom se sploh ni zdelo vredno omeniti mojega imena. Groza!

MAX: Vseeno, to so resnično umetniški filmi. Čas bo pokazal.

NORA: In razen tega je bilo to že zdavnaj! V Ameriki pa se zdaj piše zgodovina! Zvočni film, gospod Reinhardt!

MAX: Ne bodi patetična.

NORA: Če je pa res! Največji svetovni jeziki in najboljši igralci! Vsi na enem mestu!

MAX: En sam kaos. A Chaplin in Keaton potrebujeta besede za svoje filme? Ves svet ju razume! Zdaj pa morajo isti film posnet v različnih jezikih, če ga hočejo prodat. Kakšna neumnost! Evropski igralci pa trumoma romajo v Hollywood, da se pridružijo tej noriji.

NORA: Nič trumoma. Samo velike zvezde povabijo.

MAX: No, princesa, da ti ne bo stopilo v glavo.

(pavza) Priznam, da so zelo vztrajni. MGM že mesece vohlja tod okrog, njihov producent mi sledi ko pes, očitno se ga ne bom otresel, če te ne izpustim.

NORA: Hvala! Hvala, gospod Max!

MAX: Počasi! Naj bo, a le na kratko zaenkrat. Da vidiš, kako ti bo šlo. Amerika ni hec, zlahka te požre, verjemi!

NORA: Ne bo me, obljubim!

MAX: Če te izpustim, te samo zato, ker so čudni časi. Bojim se tega, kar prihaja, Nora. Najbrž bomo še jokali po tej naši stari Evropi.

3. EXT. TRST/AVTO/ULICE.D DAN

Peter se vozi po tržaških ulicah, vidimo obalo, morje ... prepoznamo Trst.

4. INT. TRST/MAMINO STANOVANJE/DNEVNA SOBA. DAN

Slišimo zvonec, nato detajl vrat, ki se odprejo in zagledamo Petrov obraz. Nekaj časa tišina, nato zagledamo mamin presenečeni obraz.

MAMA

Peter ... kako pa ti tukaj? ... Pridi
noter vendar ...

MAMA (48) zapre vrata, vstopita v dnevno, med njima je nekakšna napetost. Obema je skoraj malo nerodno.

MAMA

Boš kaj spil? Kavó, čaj ...?

PETER

Sok.

MAMA

Takoj bom.

Peter se počasi sprehodi po sobi, gleda predmete, pogleda skozi okno ... videti je, da ni ravno pogosto tukaj. Mama pride iz kuhinje z dvema kozarcema soka in ju položi na mizico.

MAMA

A si direkt iz Maribora?

PETER

Ja. Sem se ustavil še v Gorici
vmes.

MAMA

(začudeno)

V Gorici? A imaš kako delo tam?

PETER

Ne, kar tako ... sem šel malo do naše
hiše.

MAMA

Kakšna pa je? Sto let že nisem bla
tam.

PETER

Razpada. Precej.

MAMA

Škoda.

PETER

Ja. Tista zraven je pa čisto obnovljena. Veliko lepša.

MAMA

Kako je nona?

PETER

V redu je. Te nič ne pozdravlja, ker ni vedela, da bom šel k tebi.

MAMA

Kako pa to, da si sploh prišel? Sem te zelo vesela, veš!

Peter izvleče iz žepa fotografijo Nore in Heinricha (isto, kot smo jo videli v njegovem stanovanju).

PETER

A poznaš to fotko?

Mama presenečeno vzame fotografijo.

MAMA

Kje si to našel?

PETER

A jo poznaš?

MAMA

Poznam ampak kje si jo dobil?

PETER

V našem stanovanju, ko sem bil še čisto majhen. Tebe ni bilo več tam.

MAMA

To je ... Nora Gregor in njen sin, se ne spomnim več, kako mu je bilo ime. Bili smo podnajemniki v

njihovi hiši. Njeni so že vsi pomrli. Ali so pa šli ... v Avstrijo se mi zdi. Ona je bila slavna igralka včasih. Poročena z nekakšnim princem ... (sitno) ne vem, se ne spomnim več. Zakaj te pa to zdaj zanima?

PETER

Knjigo pišem o njih.

MAMA

Pa zakaj ravno o njih?

PETER

Ker je zelo zanimiva zgodba. Pa ker se mi zdi neverjetno naključje, da smo živeli točno v njeni hiši. A ni, no?

MAMA

Ah, ne vem. To so stare reči, kaj boš zdaj po tem brskal.

PETER

Pa ker se mi zdi res čudno, da sem našel to fotografijo. In me zanima kako je prišla tja?

MAMA

Kako naj jaz vem, sej je bila njihova hiša, je že morala tam ostati?

PETER

Težko. Hiša je bila med vojno izpraznjena, izropana ... To je

moralo *kasneje* prit tja. In blo je
v tvoji sobi. V *tvoji* omari ... Ne
boš rekla, da ne veš kako je prišlo
do tebe?

MAMA

Ah, daj mi mir s tem. Fotografija
pač, kaj delaš tak cirkus.

PETER

(počasi, pomenljivo)

Imel sem okoli pet let, ko sem jo
našel. In bil sem ... kako naj to
povem, strašno osamljen otrok. Ni
čudno, saj sem bil zapuščen ...

MAMA

No, daj, nisi bil zapuščen ...

PETER

Ne? Kako bi pa ti temu rekla? Ti si
bila v Rimu, delala si kariero,
iskala ... ne vem kaj že. Mogoče veš
ti? Ker vse kar vidim, da si našla
je, da si spet nazaj, od kariere ni
nič, živiš pa ... no, s tem ...
fašistkom.

MAMA

Peter, nehaj! Niso vsi Italijani
fašisti, nehaj že enkrat s tem!

PETER

Res, boljše da sem tiho, glede na
to, da ne vem, če nisem tudi jaz
eden od njih ...

MAMA

Peter!

PETER

Glede na to, da mi očitno nikoli ne
boš povedala kdo je moj oče ... si
lahko mislim marsikaj.

Mama je trmasto tiho. Peter nadaljuje, ko vidi, da ne bo
ničesar rekla.

PETER

(skoraj zlobno)

No, in ko sem našel to fotko, sem
se zaljubil vanjo. Ker je bila na
njej mama, kakršno sem si želel
imet. In jaz sem ta mali fantek ob
njej. Od takrat sem nosil fotko
vedno s sabo, veš. Tudi, ko sva se
z nono preselila v Maribor, vedno.

MAMA

Zakaj zdaj to delaš ... prosim te,
Peter ...

PETER

Dosti imam teh skrivalnic, hočem
vedet za kaj gre!

MAMA

Pa kaj naj ti rečem? Šel je, pustu
me je nosečo in šel! Nisva se
videla nikoli več, nimam pojma kje
je, kaj počne in me ne zanima.

PETER

Ok, razumem. Ampak zakaj si me pa ti pustila? Vidiš, tega pa ne razumem.

MAMA

Nisem te pustila, študirat sem šla.

PETER

In nikoli prišla nazaj! Nono je skoraj umrl od žalosti! No, saj najbrž je. Od tega, da je njegova hči postala Italijanka.

MAMA

Pa kaj govoriš, kaj pa ti veš o tem?

PETER

A da ne vem? Saj sem v Gorici gor rastel. Kaj misliš, kako mi je bilo, v slovenski šoli, obkrožen z Italijani. Ko sva hodila po ulicah mi je nona kdaj rekla, govori potih, da te ne slišijo. Takrat sploh nisem razumel zakaj! Zato ker sva govorila Slovensko! Nono ne, nono se ni pustil! On ni bil slavoščavo, o ne! Njegova hči pa zdaj živi z enim od njih! Saj še govorit ne znaš več prav!

Mama zajoka, Peter se počasi pomiri. Po nekaj trenutkih tišine.

MAMA

(tiho)

Iz Avstrije je bil. Tvoj oče. In to fotografijo (pokaže fotografijo na mizi) je prinesel on s sabo. To je vse kar ti lahko povem. In nisem postala Italijanka, samo šla sem, ker sem želela kaj boljšega zase in tudi zate. Pa se ni izšlo očitno.

PETER

(hladno)

Njegovo ime?

MAMA

(trmasto odkima)

O ne!

Sliši se odpiranje vhodnih vrat.

ENZO

(OFF)

Salve, amore, sei in casa? (Živijo, ljubezen, si doma?)

PETER

(posmehljivo)

No, fašistek je doma, amore.

MAMA

Samo Enzota mi ne očitaj, on je edino dobro, ki ga imam. Glede na to, kako me ti sovražiš.

ENZO (50) vstopi v sobo, mama sunkovito vstane in odide v kuhinjo. Enzo presenečeno obstane, saj je očitno, da sta se mama in Peter kregala. Enzo je čeden moški, vesele narave, zelo prijeten, razumevajoč, Tržačan.

ENZO

O, Peter, kako lepo, da nas
obiščeš! Kako si? (Peter molči)
Peter, živijo!

PETER

Živijo.

ENZO

(veselo)

Kako pa to, da si tu? Imaš kako
delo v Trstu ali kar tako? Mama te
je gotovo vesela.

PETER

Ne vem, če me je.

ENZO

Kaj sta pa imela spet? Ma ne
vsakič, ko se srečata. Daj no ...
Povej, kaj je.

PETER

Dobro veš, da ne govorim
italijansko.

ENZO

Znaš ampak nočeš.

PETER

Zakaj se pa ti ne naučiš, če že
živiš s Slovenko? Slo-ven-ci! Saj
veš, da obstajajo, a ne? Celo v
Trstu!

ENZO

Jož, Peter, ma zakaj ... Saj ti nisem nikoli nič naredil. Ok, res je, moral bi se naučit slovensko, v redu, imaš prav. Sem poskusil pa razen par besed, ne znam nič. Nič. Malo razumem, to je vse. (smejé) Kaj hočeš, sem pač bolj neumne sorte. Gospod Dêvetak, se globoko opravičujem.

Peter sunkovito vstane in se napoti proti vratom.

PETER

Devetàk! Reče se Devetàk! Prekleti Lahì ignorantski!

Peter odvihra, sliši se vhodna vrata, ki se zapro za njim.

ENZO

(ironično)

Pa še pol Furlàn sem. Karkoli že to pomeni ...

Enzo nekaj trenutkov nesrečno obstoji sredi sobe, potem vzame še polna kozarca soka z mize in gre v kuhinjo.

5. INT. TRST/MAMINO STANOVANJE/KUHINJA. DAN

Enzo vstopi v kuhinjo, kjer najde objokano mamo. Odloži kozarca in jo objame.

ENZO

Daj no, se bo že umiril.

MAMA

Prav ima, Enzo! Res sem izdala svoje korenine.

ENZO

Ma ne boš zdaj še ti s temi
neumnostmi. Dajte že pozabit.
Kar je bilo je bilo.

MAMA

Če bi bilo tako enostavno. Moj tata
mi ni nikoli odpustil, da sem
takrat ostala v Rimu. Ampak nisem
več prenesla vsega tega. Te večne
borbe za svoj jezik, te naše
pravice, za našo zgodovino ... ma
zadosti. Hotela sem živet normalno!
Hotela sem, da bi bila enkrat kot
vsi drugi, nezaznamovana.

ENZO

Nič ni narobe s tem, da si
Slovenka.

MAMA

Vem, ampak ti ne veš kaj to pomeni.
Jaz doma nisem bila kaznovana, če
sem naredila kako neumnost, kot
drugi otroci, kaznovali so me, če
sem narobe izrekla slovensko
besedo, če sem povedala napačno
sklanjatev. Na cesti sem morala
paziti kako sem pozdravila, če si po
italijansko in te je kdo slišal, so
povedali očetu, pa je bil kreg
doma. Če si po slovensko, so se
italijanski otroci delali norca iz
tebe ...

ENZO

Žal mi je. Nikoli ne bom razumel
tega ampak če bi midva razmišljala
o tem, ne bi mogla bit nikoli
skupaj. Če bi jaz poslušal moje
doma ... kaj misliš?

MAMA

No, saj ...

ENZO

Jih moram razumet, ne pa tudi
ubogat. Med drugo vojno je bil moj
nono italijanski vojak, res je,
ampak je bil ena uboga para, kot
toliko drugih. Kaj misliš, da so si
sami želeli vojn, lakote in vsega
tega sranja? Ko so ga vpoklicali v
vojsko, je šel. Kaj je pa hotel
drugega? In po vojni je končal ... ma
kdo ve kje ... pravijo, da v fojbah.
Jaz nočem nikogar opravičevati, niti
krivit, ker vem, da nihče ne pride
čist iz vojne. Na nobeni strani.
Zato bi rad samo, da končamo s tem.
Tako, kot si hotela tudi ti takrat
... it in pozabit na vse.

MAMA

(tiho)

Predvsem sem hotela pozabit na
njega. Mogoče me imaš za neumno
ampak res sem verjela, da pride
nazaj. In zato mu potem nisem niti
pisala več, niti da sem noseča ...
Hotela sem samo zbežat.

ENZO

Nehaj si očitati.

MAMA

Tudi Peter mi očita. Hoče vedet,
kdo je. Jaz pa ne morem. Še vedno
me tako strašno boli, če pomislim
na vse tisto ... Oprosti Enzo, to ne
pomeni ...

ENZO

(jo spet objame)

Šššt ... vem! Saj veš da vem.

MAMA

Če ne bi imela tebe ...

ENZO

Pa me imaš! In vse je ok. Samo glej
... nočem se mešati med vaju s Petrom
ampak po moje, bi mu morala
povedati. (mama ga prestrašeno
pogleda) Ja, če bi bil jaz na
njegovem mestu, bi hotel vedeti.
Prej ali slej hoče vsak vedeti za
svoje korenine.

MAMA

Pa kaj mu bo to pomagalo?

ENZO

To ni več tvoja stvar ampak
njegova. In kdo ve, mogoče mu bo pa
lažje, ko bo vedel. Jaz mislim, da
bo obema lažje.

6. EXT/INT. AVTO. DAN

Peter se vozi v avtu, očitno je slabe volje. Oglasi se signal za dohodno sms sporočilo. Vzame telefon, ki leži na sosednjem sedežu in pogleda na ekran. Vidimo da piše: Franz Zimmermann, roj 15.10.1960, Dunaj (zgoraj, kjer vidimo pošiljatelja piše: mama). Kamera ostane na napisu Dunaj, ki preide v napis za naslednji prizor.

2. PRIZOR Dunaj Burgtheater 1933

Nora (32), Reinhardt (60), Ernst (34), Fritz (33)

Nora privihra v garderobo. Oblečena je v bogat kostum. Za njo Max, bere iz časopisa.

MAX: »Grandiozna igralka, ki je presenetila Dunajčane s svojim odločnim tonom, z milino svojih gest, s svojo energijo in odločnostjo.«

NORA: Oh, kako lepo je bit spet doma!

MAX: »... melodija njenega trpečega izraza, ki ga vodi njen mehki glas ... (zaviha z očmi) Vsaka vrstica dialoga je glasba za ušesa, čeprav je njen molk še veliko bolj zgovoren. Njena sramežljivost, njen pogled ...« (obmolkne)

NORA: (citira besedilo iz kritike, ki ga zna na pamet) »... igra, ki jo je tako pazljivo gojila že v Josefestadtheatru pod skrbnim očesom in režijo velikega Maxa Reinhardta.«

MAX: (zagodrnja) No, no ...

NORA: Vse dolgujem vam!

MAX (*bere*): »Lahko smo srečni, da se je odzvala na vabilo Burgtheatra in se vrnila iz ZDA, kjer je spretno in z nasmehom krmarila med pastmi Hollywoodskega blišča.« (*odloži časopis*)

NORA: Blišč pa tak.

MAX: Spet nezadovoljna!

NORA: Nisem. Samo ... ni bilo ravno tako, kot sem si predstavljala.

MAX: Kdaj pa je? Zmeraj je drugače. Tudi jaz mislim zdaj drugače kot pred leti. Zvočni film odpira veliko možnosti.

NORA: Nič ne rečem, krasno je bilo v vsem tistem cirkusu. Posedat z Greto Garbo, se fotografirat z Marlene Dietrich na zabavah ... Ah, tam sem bila le ena od mnogih. In tako sem pogrešala Dunaj! Čeprav, delat z velikimi režiserji ... In z igralci ... Fairbanks, na primer ... Z Douglasom sva se odlično razumela, tudi potem, ko sva igrala na Broadwayu, ne veste, kako je zabaven. (*se zahihita*) My dear baby mi je pravil. In vozila sva se po puščavi, ure in ure, se smejala ...

MAX: Ja? Še kaj drugega?

NORA: (*se zresni*) Ne, nič drugega. (*zakoplje obraz v dlani*) Grozno je bilo, Max! Vedela sem, da moj Mitja pije, ampak da me vara ... Oči bi mu izpraskala!

MAX: Lepotica, pred katero vsi klečijo, mož pa išče drugje. Tako je to v življenju, Nora.

NORA: Med vsemi, ki se vrtijo okrog mene, si jaz izberem takega ... bedaka. (*se strese*) Nočem več mislit na to. Zdaj je pozabljeno.

MAX: Tudi meni je že prišlo na uho, da je pozabljeno. Da si že izbrala novega ... bedaka.

NORA: Max! On je vendar gospod!

MAX: In tudi velik Don Juan. Obkrožen z lepoticami in aristokrati svojega kova. Res hočeš v to, Nora?

NORA: Čenče! Jasno, da vsi obirajo tako pomembnega človeka.

MAX: In tudi poročen. (*Nora nesrečno obmolči*) Da ne omenjam njegove *briljantne* politične kariere. Sploh veš, v kaj se spuščaš?

NORA: Saj ni nič resnega, Max. Samo zabavam se, ne jezite se.

MAX: Tudi z Nikischem si se, na začetku ...

NORA: To je drugače. Princ Starhemberg je gentleman in me spoštuje.

MAX: Nora, oprost, ampak moram povedat kar mislim. Za to sorto ljudi si ti samo dekor. Od vsega Dunaja oboževana; kdo si ne bi utrgal take trofeje, če jo lahko? Ampak to nikoli ne traja, Nora! In predvsem ...

ne mine brez posledic. (*nekdo potrka na vrata*) To bo tvoj lovec, draga.

Na vratih stoji Ernst.

ERNST: Oprostite ...

MAX: Ne, ne, kar izvolite. Golobica je tu, v svoji kletki. (*namigne na njen bogat kostum*) In tudi primerno opravljena za tako visok obisk ...

Max odide.

ERNST: Sem vaju zmotil?

NORA: (*čisto spremenjena, zapeljivka*) Užaljena bi bila, če naju ne bi! Kje se obirate tako dolgo?

ERNST: Za hip sem si moral oddahnit od lepote, ki sem jo gledal na odru.

NORA (*se namrdne*): Lepote. Igralka raje sliši, da je bila dobra.

ERNST: Že mogoče. Ampak tudi lepota ne škodi. (*Stopi k njej*) Zato sem si drznil ...

Ernst iz žepa povleče ogrlico in ji jo zapne okoli vratu.

NORA: Gospod Starhemberg ...

ERNST: Ernst, sva rekla.

NORA: Ernst. To je preveč. Že zadnjič sem vam rekla ... ne morete me obsipat s takimi dragotinami.

ERNST: K sreči lahko. In nameravam tudi v prihodnje.

(Nora hoče nekaj reči, Ernst jo prekine)

Brez ugovorov, prosim. In zdaj k bistvu. Kako ste se odločili? Ali bolje, kdaj lahko odpotujeteva?

NORA: *(narejeno užaljeno)* Vi ste res pravi vojak. Bolje, da vas kar ubogam.

ERNST: Tako je. Ukazal bom torej za naslednji teden. Hočem, da vas moj dvorec pričaka, kot si zaslužite.

NORA: Oprostite, Ernst, ampak ali ni to malo ...
(tišina, Ernst jo vprašujoče gleda) Vi imate vendar soprogo.

ERNST: To je zadnja stvar, ki naj vas skrbi, moja draga.

NORA: Se vam zdi?

ERNST *(stopi čisto blizu)*: Pač. Zame sva pomembna samo vi in jaz. Nikoli vam je ne bo treba srečat.

NORA: *(ironično)* Verjamem, dvorcev imate dovolj.

ERNST *(se nasmehne)*: Srce pa le eno in v njem ste edini.

NORA: Meni se zdi, da je kar gosto naseljeno.

Ernst potegne Noro k sebi in jo poljubi. Na vratih se pojavi Fritz, ki zakašlja, da bi dobil pozornost.

ERNST: Ja ... gospod Mandl, moj prijatelj. Gospodična Gregor.

FRITZ: Spoštovanje. Kar Fritz mi recite, ne bomo nič fini. Oprostita, pri Landtmannu nas že čakajo s šampanjcem. (*Ernstu*) Tudi nekaj prijateljev in eminentnih gostov sem si dovolil povabit, Ernst.

ERNST: Mislila sva, da bo bolj intimno ...

FRITZ: Hudiča intimno, oprostite izrazu, gospa, kar cel separe sem rezerviral! Samo nekaj besed z gospodom ministrom, Ernst. Nekaj posla nikoli ne škodi. Nič ne skrbite, gospa Gregor, tudi za vas bo družba. Sami vaši vdani oboževalci. In če dovolite, tudi moja žena je igralka.

NORA (*zmedena ob njegovi poplavi besed*): Res?

FRITZ: Kako da ne. Ni lepših žensk, kot so igralka. Hedy Lamarr ji pravijo pri filmu.

NORA: Sem slišala, seveda, čeprav je še ... zelo mlada, če se ne motim.

FRITZ: Mlada, mlada. In seveda ne tako znana kot vi. Čeprav za moj okus še preveč! (*se smeje svoji »šali«*) No, zdaj, ko je moja žena, bo konec te kariere. Saj razumete, gospa; je le ... moja žena.

NORA (*začudeno*): Vam se zdi nespodobno, da je ženska igralka?

FRITZ: Ona je nekaj drugega, ampak vi, gospa Gregor ... kakšna krasota! (*ji začne slinasto poljubljati roko*)

ERNST (*nestrpno*): Torej, gremo?

FRITZ: Ja, ja. Kako da ne. Vsekakor.

NORA: Pridem za vama.

FRITZ: Čimprej, gospa, čimprej ...

Ernst in Fritz odideta.

2. PISMO MAMI pomlad 1934

NORA (OFF): Ljuba, najdražja, mama! Ne vem, kje naj začnem, tukaj je vse tako zmedeno. Ernsta komaj kdaj vidim, odkar je postal vicekancler. Razmere so strašno napete, socialisti dvigujejo glavo tudi pri nas in nihče ne ve, kaj nas še čaka. In sredi vse te zmešnjave novica, ki bi morala biti srečna. Z Ernstom pričakujeva otroka! Vem, ljuba mama, vem, to dete nikoli ne bo imelo pravice do očetovega priimka! Ernst svoje poroke ne more preklicati, jaz pa se po naših novih zakonih tudi ne morem znova poročiti, dokler moj ločeni mož še živi. Vse poti so zaprte. V gledališču pa igram, kot še nikoli. Ampak kmalu bo postalo očitno in takrat ...? In vendar ga ljubim, kot nikogar do zdaj! Misel, da v meni raste najin otrok, mi daje moč, zato vem, da me boš razumela, draga mama; tudi če se pogreznem na dno pekla, nočem živeti brez njega.

3. PRIZOR Hirtenberg, jesen 1935

Nora, Ada, Ernst, Fritz

Ada v rokah drži Norin plašč, Nora si slači rokavice, pravkar je prispela. Ada je na začetku precej hladna.

ADA: Žal, zdaj ne morete k njemu, ravno je zaspal.

NORA (razočarano): Oh ne! Pa tako sem hitela, vso pot sem mislila samo na to, kako bom Heinija stisnila k sebi.

ADA: Ste dobro potovali?

NORA: Sita sem že te poti, večno eno in isto, Dunaj in nazaj. Kako dolgo bo še trajal ta cirkus?

ADA: Kolikor bo treba, gospa.

NORA: Z živci sem na koncu. Pa recite mi vendar Nora že enkrat! Saj ste skoraj naš družinski član, Ada.

ADA: Pomočnica gospoda Ernsta sem, nič več.

NORA: Moj bog, Ada, po vsem, kar ste dali skoz z nami! Menda me lahko kličete po imenu! Ne vem kako bi zmogla v Luzernu brez vas. O bog, če bi mi kdo rekel, da bom morala skrivat svoj porod! In zdaj lastnega sina ... v tem groznem kraju!

ADA: Saj ne bo večno tako, gospa. (*se popravi*) Nora.

NORA: Da ne? V zlati kletki sem zaprta in svojega otroka obiskujem kakor tatica! (*Ada molči*) Grozna sem, oprostite mi, Ada! Kaj si šele vi mislite. Jaz sem si sama kriva, vi pa ...

ADA: Ni mi težko, ne skrbite. In tudi Heiniju ni hudega, dobro skrbimo zanj.

NORA: Vem, ampak saj me razumete. Pogrešam svoje življenje, Ada, hišo na Steinfeldgasse, mojo drago Almo Mahlerjevo, prijatelje, vedno na stežaj odprta vrata ...! Zdaj pa se po predstavi odvehčem spat ali pa se odpeljem sem ... In kot nalašč, v gledališču še nikoli nisem imela toliko dela. Sedem premier je letos za mano! Ampak to, da nisem s Heinijem ... Saj me ne bo niti poznal!

ADA: Za to se vam ni treba bat. Za drugo pa vem, ni vam lahko.

NORA: In Ernsta sploh ne vidim več. Pa še ... te grozne govornice ... celo, da se videva s Hedy, Fritzevo ženo.

ADA: Lepo vas prosim.

NORA: Vem, ne more bit res ... ampak povejte mi, Ada, pošteno mi povejte: mislite, da ima drugo?

ADA: Dobro veste, da ima drugo. Svojo ženo. Tega tudi vi ne bi smeli pozabit.

NORA: Žal mi je zanjo, a kaj naj? Vsem skupaj je težko.

ADA: Njej še posebno. Vi ga ne vidite, ker ima delo in pomemben položaj v teh kritičnih časih, ko nam gre lahko vsem za glavo. Ne more si privoščiti niti najmanjšega škandala. Njegova žena to ve, in ve tudi, da ima otroka z drugo. Pa mu kljub temu ne bo škodovala.

NORA: (*cinično*) Dobro vzgojena, ne plebejka kot jaz. Visoka dunajska aristokracija, seveda.

ADA: (*hladno*) Tudi jaz spadam mednje, gospa.

NORA (*opravičujoče*): Ada ...

ADA: Plemenitost ni le v krvi, ampak predvsem v dejanjih. Dokažite tudi s svojimi, da ste ga vredni.

Vstopi Ernst.

NORA: Končno! (*Nora mu hoče pasti v objem, on ji poljubi roko.*)

ERNST: Ljuba. Mislim, da te Heinrich že čaka.

NORA (*mu poda roko*): Pridi.

ERNST: Pridem za tabo, še Fritza počakam.

Nora razočarana odide.

ERNST: Kako, vse na svojem mestu?

ADA: Če temu kaosu lahko tako rečeš. Me pa zanima, do kdaj misliš, da bomo zdržali vsi skupaj.

ERNST: Vem in ves čas mislim na to.

ADA: Nekaj *ukreni*, sicer se bo ta hiša iz kart sesedla sama vase.

ERNST: Bolj je zapleteno, kot misliš.

ADA: Sploh, ker vedno znova *sam* poskrbiš za to.

ERNST: O čem govoriš?

ADA: Žena, ljubica, nova ljubica? Do kod še, Ernst? Ni nujno, da se bo tudi tokrat dobro izšlo.

ERNST: Neumnost, nobenih novih ljubic ni. Samo politična situacija je vsak dan bolj zapletena. Ti misliš, da se samo zabavam. Obe tako mislita!

ADA: Za otroka poskrbi, to je vse, kar hočem reč. Heinrich je tvoj! Edini! Poskrbi, da bo lahko nosil tvoje ime. Starhembergova kri pa ga skrivamo po tujih hišah!

ERNST: Misliš, da ne vem! Govoril sem s škofom, mogoče se bo kaj dalo, čeprav je videt brezupno ... In zelo drago, moram reč.

ADA: Vatikanske usluge niso bile nikoli poceni.

ERNST: Spet bom moral prosit Fritza ... Nič hudega, bom že vrnil, ko bo čas.

ADA: Pazi, kakšne bodo obresti. Tudi židovske usluge niso zastonj.

ERNST: Fritz je moj prijatelj. Eden najboljših.

ADA: Preden si sposodiš denar od prijatelja, pomisli, kaj ti več pomeni, denar ali prijatelj. Ta pregovor vedno drži, Ernst. Sploh pri tako nevarnih igrah, kot se jih gresta vidva.

ERNST: Ne bom pustil, da pademo v roke socialistom! Ali da nas požre tisti pohlepni izdajalec. Avstrija ne bo nikoli nemška, dokler imam jaz kaj besede! In če mi Fritz lahko pri tem pomaga, ga ne bom zavračal.

V prostor vehementno vstopi Fritz.

FRITZ: Dragi moj ... da se srečava tukaj! *(se objameta)*
V svojih tovarnah sem imel opravke. Zapleteno, zapleteno, že morem reč.

ERNST: Upam, da je vse prav.

FRITZ: Če ni, pa še bo, brez skrbi. Dandanes sicer človek ni nikoli dovolj previden. Stvari so že zdaj na nož, dragi moj. O, dober dan tudi vam, grofica!
(se prikloni in ji hoče poljubiti roko, Ada se izmakne)

ADA: Ne bom motila. *(Odide)*

FRITZ *(presenečeno gleda za njo)*: Ne razumem te ženske, kakor da me ne mara?

ERNST: Nasprotno, hvaležna ti je, da si nas vzel k sebi. Če drugega ne, pomagaš prikrivat družinsko sramoto, ki sem jo zakuhal. (*se zasmejeta*)

FRITZ: To pa, to pa.

ERNST (*se zresni*): Hvala ti, res! Ne vem, kaj bi brez tebe.

FRITZ: Malenkost. Rad dam, saj imam! (*se reži*) Morava se pogovoriti še o novem orožju za tvojo stražo. Heimwehr. To ti je vojska! Elita! Ni škoda sredstev, ko gre za plemenito stvar.

ERNST (*mu je nerodno*): Sam bi prispeval, pa ... saj veš, da sem skoraj v bankrotu. Od gozdov in zemlje dobim komaj za sproti, gradovi pa seveda samo žrejo, nič ne nesejo ...

FRITZ: Zato pa toliko več nesejo moje tovarne in rudniki in ... No, pustiva to, med gentlemani se ne spodobi, da bi samo o denarju ... (*se reži*) Veš kaj, ko demokracija ne deluje več, je treba udariti po mizi. Avstrija potrebuje par čistih in močnih rok, da stvari postavijo na svoje mesto. In te roke bodo tvoje! Jaz pa bom opravil umazano delo.

ERNST: Kako umazano ...?

FRITZ: Eh, tudi najlepša roža zraste iz blata in gnoja. Brez tega ni nič. Imava skupni cilj: Avstrija! Močna in neodvisna.

ERNST: Hitler vsak dan bolj steguje kremplje. In naši socialisti z njim ... Ni jih malo.

FRITZ: Tega malega potuhnjenca se že ne bom ustrašil, hudiča, da ne! Imamo močnega zaveznika, ne pozabi. Posel z Mussolinijem drži, ko pribit. Duce se zanaša na nas, da Hitlerja ne spustimo do Italije.

ERNST: In ga tudi ne bomo! *(se trepljata po ramenih, odhajata)*

FRITZ: Poslušaj, Hedy me muči. Hoče v Ameriko. Pravi, da je tukaj kot v kotlu, te reči proti Judom, da se ne bo dobro končalo. Mene ne skrbi, denar ima svoj jezik, za vse enak. *(se reži)* Ampak vseeno ... v tem tvojem Heimwehru so tudi nekateri, ki imajo čudne ideje, daj, utišaj jih malo. Konec koncev, to je tvoja osebna straža, ne spodobi se ...

7. INT. PETROVA SOBA. DAN

Peter v svojem kabinetu dela, raziskuje, gleda fotografije, internet ... Povsod polno knjig povezanih z vsebino. Ko začne pismo v OFFu, kamera drsi čez slike: Avstrija pred vojno, slike Starhemberga, poroka, poročno potovanje v Švici, Heini ...

NORA

(OFF)

Draga ljuba mama! Končno
srečna novica: poročila se
bom! Še vedno ne morem
verjeti, kot da sem spet
zadihala. Ernst je dobil

razvezo od svetega očeta in
ker je moj bivši mož umrl,
bog mu daj pokoj, saj mu
nisem tega želela, ampak
glej, zdaj se je tako
izteklo, kot si tudi v sanjah
nisem upala želeti. Datum je
že določen: 2. december '37,
v cerkvici na Kahlenbergu nad
Dunajem. Potem pa takoj vsi
trije v Švico; če se je Heini
že rodil tam, pa naj bo. V
teatru je tudi že zgovorjeno,
da se vrnem šele v februarju.
Takoj jutri bom pisala še v
Graz, hočem, da pride prelat
Großauer, moj spovednik, in
vidva z Karlom morata priti
čimprej iz Gorice. Oh, to bo
gotovo cel cirkus, ko se bo
razvedelo. Časopisi bodo
ponoreli! Kdo bi si mislil,
kaj? Mala Nora iz Piacute bo
zdaj Eleonora Fürstin von
Starhemberg! (v šali) Morali
me boste klicati princesa! V
resnici je važno samo eno: da
bo Heini tudi uradno dobil
očeta. Vse moje sanje so se
uresničile, mama, česa bi si
sploh lahko še želela.

4. PRIZOR Švica, St. Moritz, silvestrovo 37/38

Nora, Ernst, Mandl, Ada

Zabava na silvestrovo v Švici (asociacija na Renoirjev film La Regle de jeu). Aristokracija se zabava, potoki šampanjca, ples ... vse pa se dogaja na »predvečer« Anschlusa (priključitve Avstrije Nemčiji). Neskladje med dogajanjem na odru, kjer je sprva brezskrbna veselica, na platnu in v zvoku pa prihaja vojna, ki bo požrla vse. Sprva čuden, iritanten zvok, ki se približuje, nato se zvok spremeni v zvok Hitlerjevih čet, dokumentarni posnetki (napisi iz časopisov: Anschluss, FINIS AUSTRIAE, članki, slike Hitlerja, ki grabi Avstrijo ...) ter strašljiv zvok strojnega koraka, detajl vojaških škornjev, ki preplavijo platna ...

PAVZA

5. PRIZOR Pariz 1939 Nora (38), Jean Renoir (45)

Nora in Jean na filmskem setu pred snemanjem. Jean je razigran, šaljiv, z obilico francoskega »joie de vivre«, popolno nasprotje Nori, ki je nekako »ubita«.

NORA (bere iz časopisa): »Konec je z veliko kariero te igralkice. Miliijoni šilingov neznanega izvora so spolzeli skozi roke Ernsta Rüdigerja. Vedno je znal spretno zapravljati tuj denar, njegovo grlo je nenehno žejno šampanjca, njegovo srce pa je veliko le za lepe ženske. Prve žene ni po ločitvi niti pogledal

več, druga pa danes v izgnanstvu ne ve, s čim si bo plačala spodnje perilo, ki ga je nekoč tako navduševalo. Lahko rečemo le: Kavalir, kot se šika!« (odvrže časopis) Wienerzeitung!

JEAN: Časopisi, ljubica. Kdo jim pa verjame!

NORA: Vsi! Sploh, ker niso daleč od resnice. Kako se lahko čez noč vse tako obrne?

JEAN: Tak je svet showbusinessa, saj ga poznaš. Enkrat te povzdigujejo, drugič pohodijo, neumnost je pa eno in drugo, dobro samo za reklamo.

NORA: Oh, Jean, tokrat ne gre samo za to. Berliner Illustrierte je objavil mojo fotografijo čez celo naslovnico: »Prominente Jüdinnen«. Zdaj sem torej tudi judinja?! To niso več igrice!

JEAN: Zdaj si v Franciji, s *slavnim* Renoirjem snemaš nov film (*šaljivo pokaže nase*) ... kaj te briga za to golazen.

NORA: Ti lahko govoriš. Njihove lovke še niso segle do sem, nisi jih še izkusil na lastni koži. In bojim se, da tudi jaz še nisem doživela najhujšega, čeprav sem že marsikaj, bog mi je priča.

JEAN: Zato pa si, kakršna si! (*jo želi zabavat*) Moja princesa, moj navdih! Kje je zdaj tvoj *joie de vivre*? Kar ti je bilo dano preživet v življenju, to si je iz tebe kot avreola! Neverjetna zgodba!

NORA (*se zasmije*): Mene življenje premetava ko lupino, ti pa - *joie de vivre*! Umetnik!

JEAN: Ja, od kod pa naj jemljem, če ne iz življenja? Zgodbe, kot je tvoja, si ne bi mogel izmisliti niti najbolj nadarjen scenarist. (*v šali*) Še jaz sam ne! Kot naročena si se pojavila za mojo filmsko Christine! Preprosta, neposredna, ampak skrivnostna. Neznana. Taka, kot si ti, Nora.

NORA (*se zresni*): Neznana, res. Še sama ne vem, kakšna sem.

JEAN: Melanholičarka, ki boleha za zapoznelim romanticizmom, to si ti. (*se zresni*) Nora, ti si nekaj čisto posebnega. Izven časa in prostora. Nimam pojma, kdo si, sploh ne vem, kje naj te »zagrabim«. In prav zato se ne morem nehat ukvarjat s tabo. Te preučevati in gledati in ... O tebi bi bilo treba napisati roman.

NORA (*se smeje njegovemu navdušenju*): Ostanivaraje pri filmu. To znava oba bolje.

JEAN: To bo v resnici film o tebi!

NORA (*ironično*): Skrivnostna grofica, ki jo mož vara. Hvala, Jean!

JEAN: Oh, daj, mnogo več kot to! Boš videla, skozi tebe bo spregovorila alegorija našega časa!

NORA: Nehaj Jean, jaz nisem *nepojmljiva* in *skrivnostna*, samo nesrečna ženska sem, z usodo, ki ji ne vem ne vzroka ne pomena. Sem sama kriva? Ali je bilo vse že zapisano ob mojem rojstvu? ... Malo mesto, kjer sem se rodila, je po prvi vojni pripadlo Italijanom in vsi, ki smo bili avstrijskega rodu, smo morali v izgnanstvo. Mi smo šli v Gradec, od tam je izhajala moja mama, ampak ... mi nismo bili tam doma! Oče je od vsega hudega umrl, nikoli me ni videl igrat. Grozno je bilo, ampak ... bila sem mlada, imela sem gledališče in Dunaj in želela sem živeti! Misliš, da si sam gospodar, pa se sreča obrne in poglej, kje sem? Že drugič na cesti, kot beračica. In kam od tod, Jean? Ta stroj se ne bo ustavil, dokler ne požre vsega, kar je Evropa nekoč bila. Ti pa snemaš filme, Jean, ti si umetnik, a misliš, da te usoda ne bo dosegla? Tudi jaz sem mislila. Še včeraj. Ampak ko resničnost preseže domišljijo, takrat ... je mogoče čas, da se nehamo igrati umetnosti. To so resnična pravila igre, Jean, *La règle du jeu* ... tudi ti jim ne boš ušel.

JEAN: O ne, Nora, tega si ne pustim vzeti ... da sem umetnik! Mi nismo kot drugi. Tudi jaz sem izkusil prvo vojno in ja, zelo verjetno bom še eno. Ampak nočem biti del te norije! Hočem pripovedovati o njej! Ker to znam. Ker sem bil rojen v umetnost, vse življenje me je obdajala, to je moj edini smisel. Slike mojega očeta so bile ves moj svet. In film, *gibljive* slike, so zame njihovo naravno nadaljevanje.

Moja *velika iluzija*! Vem, da je iluzija, ampak verjamem, da edina lahko kljubuje tej banalnosti okoli nas. Umetnost *mora* spreminjat svet, Nora, sicer je brez pomena.

NORA (pavza): Koliko sončnih zahodov sem zamudila, ker sem morala v gledališče, je rekla Eleonora Duse. Prav imaš, Jean! Jaz bi zdaj dala vse sončne zahode sveta, da bi lahko spet stopila na oder.

JEAN: Tako se govori! Allons! Skoči v cunjice, ki ti jih je pripravila madame Chanel, in na delo. Allons! Allons! Boš videla: Nora Gregor, to ime ne bo kar tako pozabljeno!

NORA (se zamisli): Nora Gregor. Samo ime mi je ostalo od starega sveta. Nisem ga hotela zamenjat za umetniško, kot so ga druge. V spomin na očeta. Misliš, da se bo *naju* kdo *spominjal*, Jean? Mogoče je to edino, kar ostane od nas. Ime.

4. PISMO Almi Mahler Mar de Plata, Argentina, 1941

NORA (OFF): Preljuba Alma! Pišem ti zdaj, ko sem si malo opomogla po hudem živčnem zlomu. Preživela sem ga le zaradi zavesti, da me Heini potrebuje. Toliko se je zgrnilo name. Začelo se je s premiero Renoirjevega filma v Parizu: katastrofa, film so nemudoma prepovedali, češ da demoralizira Francoze in jih smeši. Kritike so bile obupne, najbolj pa so tolkli po meni: da ne znam igrati, da komaj govorim francosko, skratka, amaterka. Tako nizko sem padla.

Tudi Jeana je prizadelo, tako zelo, da je zapustil Francijo in izjavil, da ne bo več snemal filmov. Žal mi je zanj, bil mi je edina uteha v tistih dneh. In potem spet beg pred Nemci in pot v Argentino, o kateri ti raje nič ne rečem, sama z Ado in Heini, ne vem, kako nam je sploh uspelo. In zdaj smo tu, na varnem in hkrati ujeti. Tako sem bila vesela, ko so mi povedali, da je gospa Mahler v Hollywoodu, da je vsaj tebi, Alma, uspelo! Pozdravi mi vse tam zgoraj, še zlasti mojega dragega, ljubega Maxa Reinhardta. Tudi jaz bi rada k vam, a nimam denarja za pot in Mandel bo naredil vse, da ne bi šla. Popolnoma smo odvisni od njega. To me spravlja v tako depresijo, draga Alma ... Dostikrat mislim na lepe skupne čase v Steinfeldgasse, zdaj je tam pomlad, vse je v cvetju in diši, tukaj pa me zaradi vlage nenehno tišči pri srcu. Od Ernsta dobimo komaj kdaj kak telegram, mogoče tudi ne sme pisati, pridružil se je namreč zavezniški vojski, še tega ne vem, kje je. Kaj smo zagrešili, draga Alma, da je toliko zla na svetu? Kaj ti ljudje nimajo otrok, nimajo svojih sinov, da se igrajo z našimi življenji? Ne smem misliti na to, le na svetle stvari, sicer ne preživim. Vse bom zdržala, samo da bo Heini imel prihodnost, kjerkoli že. Ker vedi, samo zanj še živim ...

8. EXT. GRAZ/PARK DOMA ZA STARE. DAN

Star park z visokimi drevesi in urejeno trato, v ozadju vidimo bolnišnico oziroma dom za stare. MARTIN (80), sedi na vozičku in nezaupljivo gleda v Petra. Okoli nog ima zavito odejo, lasje sivi in gladko počesani, vidi se mu, da je bil včasih lep, visok mož, visokega porekla. Sprva govori malce zmedeno a vzvišeno in v »visokem« jeziku.

MARTIN

Görz! (premišljuje) Ja, njegova
mama je bila od tam, se spomnim.

PETER

Ko sem bil otrok, smo živeli prav v
njihovi hiši. Še zdaj je njihova.
Mislim, od Starhembergovih.

MARTIN

(posmehljivo)

Kaj pa bo Starhembergom hiša v
Görzu? Imajo svojih zadosti. Zakaj
ne greš v Eferding? Saj se ga ja še
kdo spomni tam gor, Heinricha?

PETER

Se, ampak ... vi ste bili njegov
dober prijatelj.

MARTIN

(obraz se mu razjasni)

Koliko šampanjcev sva skupaj
odprla! Uh, so bili časi, tam gor,
v Linzu. V Waxenbergu, je imel
svoje amatersko gledališče. Vsakič,
ko je prišel v Avstrijo, je šel tja

in so igrali. Je živel v lovski kočī, skromno, ni maral nič za gradove. Samo gledališče in gledališče. Če je lahko igral, je bil srečen. Ali če je pisal in režiral. Vedno se je šalil, da ljudje tam pravijo: »Bežimo, princ prihaja! Vse kar leze in gre naj se skrije ali pa bomo morali spet igrati v gledališču.« Pa ni res, zelo so ga imeli radi! (pomolči, obraz se mu razžalosti) Heinrich, dragi moj! Veliko prezgodaj me je zapustil ...

PETER

Kako pa je umrl? kaj se je zgodilo?

MARTIN

(tišina, potem sunkovito)

Od pijače je umrl. Od zabav in predobrega življenja, ti bodo rekli! Pa ni res! Od zlomljenega srca! Tako, kot njegova mama, čisto tako! In tudi v hotelu, tako kot ona. Veš, kdo umre v hotelski sobi? Tisti, ki nimajo doma. Kaj ti pomaga denar? Kaj je Heinrichu pomagalo trinajst podedovanih gradov? Trinajst! Pa nikjer domà. Če je bil v Južni Ameriki, je hotel v Avstrijo, iz Avstrije v Španijo, iz Španije v New York, v Afriko, pa spet nazaj ... vedno, vedno brez

miru. Nemirno srce, nemirni duh ...
sad svojih nesrečnih staršev ...

PETER

Vam je kdaj rekel ... mu je bilo
hudo, ker je bil brez očeta?

MARTIN

(presenečeno)

Kako brez očeta?

PETER

Mislil, ker ga je komaj poznal, saj
ni imel nič od njega.

MARTIN

(skoraj jezno, zadirčno)

Pa kaj govoriš? Bil je zaljubljen v
svojega očeta! Prej, ko je bila
mama še živa, prej ga res ni bilo
blizu ... Nista se razumela več, Nora
in Ernst. Čeprav Heinrich tega ni
nikoli omenjal, vendar je ona
trpela ko pes; sama z otrokom,
zapuščena ... oba s Heinrichom sta
trpela ... ampak po njeni smrti se je
spremenil. Konec koncev kri ni voda
in Heinrich je bil njegov edini
otrok!

PETER

Mislil sem, da nista imela stikov
in da mu je bila mama vse.

MARTIN

Mamo je oboževal, to je res. Po
njej je imel to strast do

gledališča. Bolj je bil ponosen, če mu je kaj uspelo pri filmu ali v teatru, kot to, da je potomec ene najbolj aristokratskih družin.

»Vaša visokost princ Heinrich von Starhemberg«, so ga klicali pri nas. Takoj, ko je šel čez mejo pa je bil Henry Gregor. Ampak oče ... Po njeni smrti sta se zbližala. Tam v argentinski pampi. Skupaj sta jezdila in skrbela za konje, dneve in dneve, popolnoma sama. Strašansko je bil navezan nanj ...

PETER

Kdaj pa je prišel v Evropo?

MARTIN

Skupaj sta prišla, na novoletni večer štiriinpetdesetega. Ampak še dolgo ju niso pustili v Avstrijo.

PETER

Ampak Ernst je le umrl v Avstriji, a ne?

MARTIN

Tudi on od infarkta. Na cesti, kjer so ga zasledovali novinarji. Tukaj ni bil dobrodošel. Posestva je potem sicer dobil nazaj a ga je večina še vedno imela za fašista. In jih ni videl več, svojih gradov, svojih gozdov. Komaj se je vrnil po osemnajstih letih pregnanstva, pa je tudi njega izdalo srce. Vsi so

šli na isti način, Starhembergi in Gregorji.

PETER

In Heinrich je postal dedič vsega.

MARTIN

Misliš, da je bilo kot v pravljici, kaj ne? Revež je čez noč postal princ. Zanj pa ni bilo. Ko so ga prvič ogovorili z »njegova visokost« je bilo, kot da je obsojen na vlogo, ki jo bo moral igrat vse življenje. *Igrat pravim*, ker zanj je bilo pravo življenje popolnoma drugje. V Andaluziji ... tam se je v barih, beznicah in bordelih bolje počutil kot v dunajskih dvoranah. Pripadal je temu svetu Garcie Lorce. Nikar me ne glej tako začudeno, življenje je čudna mešanica, ko ti nekaj podari, ti drugo vzame. In njemu je mnogo dalo, a še več vzelo.

PETER

Imel je vse ...

MARTIN

Človek je vedno sam na svetu, tudi ko ima vse. Mogoče še najbolj takrat, ko ima vse ... Henry je bil boem in hkrati mož visoke družbe. To ga je trgalo na dvoje.

PETER

Gotovo ...

MARTIN

Veš v kaj pa je trdno verjel? Samo v ljubezen! Ampak se je dolgo boril, da je lahko razčistil sam s sabo in svojimi grehi, da je končno lahko bil, kar je čutil, da je ... Ker ... (obmolkne)

PETER

Ker? (tišina) Kaj bi lahko bilo narobe z ljubeznijo?

MARTIN

To se je tudi on spraševal. Pa kaj se ne mi vsi? Glej, Heinrich je bil zelo veren, resničen katolik, da težko najdeš takega in prav to ga je žrlo. Ker zanj je bila vsaka oblika ljubezni božja. Za cerkev pa ni! Ne vem, če me razumeš ... Nenehen boj je bil v njem: med krepostjo in grehom, kaj je prav in kaj ne.

PETER

Zakaj se potem ni nikoli poročil, imel otroke? Ne vem, če prav razumem ...

MARTIN

Prav o tem ti govorim ... So še drugačne ljubezni ... in nič manj vredne ...

PETER

(se zave o čem mu govori)

Hočete reči da ... Pa saj ni nič narobe s tem.

MARTIN

Takrat je bilo in še kako. In to za tako vernega človeka. In ljudje: kaj misliš, kaj so govorili za njegovim hrbtom? Človek iz take družine! Dedič! (se ironično zasmije) V tem smo dobri pri nas. Že stoletja znamo prikrivat vse, kar mislimo, da se ne spodobi. Naša aristokracija ... Koliko gorja v imenu spodobnosti! Vidiš, on pa tega ni zmogel ...

Oba sta dolgo tiho, zreta drug mimo drugega v daljavo.

PETER

(tiho)

Martin, a mislite, da je bil zelo nesrečen?

MARTIN

(nekaj trenutkov razmišlja)

Ne, mislim, da ni bil. Že kot otrok se je naučil, da je sreča minljiva. Izgubil je prvo domovino in potem še drugo. Izgubil je mamó, da je potem lahko dobil nazaj očeta, tudi tega le za kratek čas. In tako vedno znova in znova. Zanj je ljubezen pomenila nekaj, česar se ne smeš oprijeti, ker jo boš zagotovo izgubil. In res se je

vsaka njegova ljubezen končala s
smrtjo. Ampak veš kaj mi je napisal
v svojem zadnjem pismu? Hvaležen
sem bogu in srečen. Kajti v
življenju sem veliko ljubil in
nekaj kratkih hipov sem imel
občutek, da sem ljubljen tudi sam:
to mi je dovolj.

PETER

Mislite, da je to res? Da se človek
res lahko zadovolji s tako malo?

MARTIN

Ljudje verjamemo, da je sreča, če
nas kdo ljubi. Ampak sreča je, da
ti ljubiš bi rekel Henry. Mogoče je
imel prav. Vsekakor naj te nič ne
odvrne od tega, da bi ljubil, fant
moj, edino to je nekaj vredno!

6. PRIZOR LA CUMBRE, Argentina, 1942 Nora, Ada, Mandl

FRITZ: V revščini se tudi ljubezen skrči, draga Nora.
Tako pač je.

NORA: To nima nobene zveze z ljubezniho.

FRITZ: Pomaga pa, če ima moški kaj cekina. Še nobena
se ga ni otepala.

NORA: Ti že veš.

FRITZ: Vem. Pa tudi ti veš.

NORA (ogorčeno): Prosim?

FRITZ: Ne bova se vendar pretvarjala.

NORA: Kako pa kaj tvoja nova žena, če smo že pri tem? Pomanjkanja vsekakor ne trpi.

FRITZ: Tudi ti ne, upam! Še kaj rabiš? Samo povej, lahko dvignem rento.

NORA: Ne hvala, je čisto dovolj, kolikor me zdaj plačuješ.

FRITZ: Te plačujem? No, no, ne govori tako ...

NORA: Tak vtis daješ, Fritz, kot da smo vsi tvoja last.

FRITZ: No, prosim, ne razumem, kaj hočeš reč.

NORA: Stanujemo v tvoji hiši, živimo za tvoj denar ... hvala, res, ampak ... zame ni lahko bit popolnoma odvisna od tebe.

FRITZ: Neumnost. Ženski ne sme bit pod čast, če je odvisna od moškega.

NORA: Mogoče od svojega moža, ne pa od tujca.

FRITZ: Od tujca? Dobro veš, kako te občudujem, Nora. Od vsega začetka. Vedno mi je bilo žal, da je Ernst prvi vrgel oči nate.

NORA (ogorčeno): Pa kaj sem jaz zate? Trofeja?

FRITZ: Umiri se, draga. Ernst je moj prijatelj, ampak kar je res, je res. In zdaj je tudi vseeno. Kdo vé, kje je. In kdaj se spet vrne. Če se.

NORA (*ne more verjet*): Kaj?

FRITZ: Vojna je resna reč, vse je mogoče. Jaz pa sem tu. In če bi ti hotela, bi lahko živela še veliko bolje ... če me razumeš.

Nora sunkovito vstane

NORA (*ledeno hladno*): Ven!

FRITZ: Prosim?

NORA: Izgini!

FRITZ: Počasi! Iz moje lastne hiše me mečeš?

NORA: Takoj za tabo bom šla tudi jaz. In Heini in Ada. Ne bomo ti več v breme.

FRITZ (*previdno*): Bodi pametna. Kam boste pa šli?

NORA: Beračit, če bo treba.

FRITZ (*skesano*): Nič hudega nisem mislil, prosim, pozabi ...

NORA: Samo pojdi, prosim.

Vstopi Ada.

FRITZ: (*nerodno*) Čez par dni se vrnem. Prosim, Nora, nobenih neumnosti, prav? (*Nora je tiho*) Prav.

Pozdravita mi Heiniija, upam, da je vesel konja, ki sem mu ga kupil. (*Obe sta tiho*) No, zbogom. (*odide*)

NORA: Povej mi, Ada, kaj sem zagrešila?

ADA: Gnojna jama vedno smrdi, tudi če je polna zlata.

NORA: Marsikaj so ljudje govorili, da smo igralke. In zdaj sem to zares postala. Pustim, da me plačuje. Zato, da me lahko žali!

ADA: Pusti. Ernstu je marsikaj dolžan, zato nas trpi pri sebi. In gotovo ne bo izpustil priložnosti, da bi zapeljal lepo žensko. Kot mu tudi ne uide nobena prilika za zaslužek, pa če je še tako gnusna. Slišim, da se je menda pogodil celo z nacisti.

NORA: Mi trije pa nimamo druge možnosti, kot da živimo od tega umazanega denarja! Kaj naj narediva, Ada?

ADA: Ne vem. Žal mi je, Nora, da ne znam pomagat.

NORA: Pomagaš mi, še kako mi pomagaš! (*se objameta*) Pisala bi v Hollywood za delo, pa me je sram! Ne vem, če sploh še znam igrat! In nočem, da moje ime spet vlačijo po časopisih. Ne bi prenesla ... vse tiste klevete o Ernstu, o meni ... Starhemberg - prekleto ime, ki mi je vzelo vse!

ADA: Pšt! Ne govori tako, ker vem, da ne misliš zares. To je ime tvojega sina.

NORA: Vem, vem, vem! Kako lahko rečem kaj takega?

Ada iz žepa potegne telegram.

ADA: In tvojega moža. *(ji da telegram)* Maloprej je prišel.

NORA *(odpre, bere)*: »Hvala za pisma, jaz sem v redu STOP upam, da ste vsi zdravi STOP poljube Heinrichu Ernst Starhemberg« *(tišina)* Osem mesecev je, kar sem nazadnje prejela pismo, napisano z njegovo roko. In tudi v tistem ni bilo poljubov zame. Stop.

ADA *(tiho)*: Mislim, da bi morala sprejet ponudbo za film v Čilu, Nora.

NORA: Tudi jaz mislim. Še dlje, na drugo stran kontinenta, mogoče bo drugi ocean bolj prijazen z nami. Na obalah Atlantika ni več ničesar zame.

7. PRIZOR SANTIAGO 1949

Nora, Ada, Jean, Max, Ernst, Fritz

NORA *(začne, kot pismo)*: V Čilu je bila premiera mojega filma La fruta mordida. Končno sem spet igrala, draga Alma! Ne znam ti opisati kako sem bila srečna. Res so me postarali, da nisem sama sebi podobna, a ni važno. Še vedno dobro izgledam, tako pravijo. In tudi, da sem v filmu zelo dobra. Jaz ne vem, samo, da sem lahko spet stopila pred kamere ...

JEAN: Ko je stala pred kamero, je bila odlična, sama milina, nekako ... zagonetna, skrivnostna, nisem se je mogel nagledat.

NORA: Jean?

JEAN (*je ne sliši*): Nekaj čisto posebnega. Bitje iz drugega sveta.

NORA: Ljubi Jean!

JEAN: Ampak potem ... na filmu ... Mogoče je res, kar so mi očitali: da je nerodna in okorna ... Pa govorila je slabo, čeprav se je meni takrat zdelo ... ljubko. Popolno, za njen lik. Kako se človek lahko zmoti.

ERNST: Kako se človek lahko zmoti!

JEAN: Ta film ... ta film, me je skoraj stal kariere. Pa sem mislil, kakšno srečo imam z njo.

FRITZ: Sreča!? Igralka bo vedno ostala igralka!

ERNST: V resnici nisem nikoli vedel ali se je res zgodilo po naključju ali je sama tako napeljala.

FRITZ: Ne bodi naiven! Kar računaj: kdaj sta se spoznala? In kdaj je rekla, da je noseča? Niti ena sezona ni minila in že ... hop! (*se smeji*) Dobro te je ujela!

NORA: Kaj govorite? Ernst! (*Ernst in Fritz se zarotniško smejeta*) Ernst!

ERNST: Ni važno, sina sem pa le dobil.

ADA: Nora, telegram!

FRITZ: Take so, vse po vrsti! Denar ji je zadišal.
(*potreplja Ernsta po ramenu*) In postaven mož, seveda!

NORA: Svinja! Ti, ki bi prodal še lastno mater, boš govoril ...

FRITZ (*se obrne naravnost k njej*): Reci, da ni res! Moj denar se ti gnusi? Jedla si pa le! Življenje na veliki nogi se ti ni upiralo, kaj?

NORA: Ernst, reci kaj!

ERNST: Kaj nima prav? Saj si vedela, od kod mu denar!

NORA: O bog!

ERNST: Fürstin Nora von Starhemberg! Nisi hotela tega?

MAX: Nisi hotela tega, Nora? Saj se samo zabavam, si rekla.

ERNST: Nakit in perilo, potovanja, festivali na Lidu, smučanje v Aspnu ... večerje, razkošni hoteli ... na tisoče šilingov je šlo zate, Nora, pa nisem slišal, da bi se pritoževala. Zdaj mi pa očitaš?

NORA: Ljubila sem te, Ernst!

FRITZ: Ah, ljubezen ...

NORA: Ti pa si imel vedno nove in nove ljubice!

MAX: Tudi ti si bila njegova ljubica, Nora! On je že imel ženo!

FRITZ: Tako, tako ... *(se reži)*

ADA: Nora, telegram!

FRITZ: On je že imel ženo, haha ... Lépo, visokega rodu!

NORA: Nehajte, nehajte!

MAX *(žalostno)*: Zakaj nisi ostala v Hollywoodu, Nora?

JEAN *(sam zase)*: Ni bila dobra, ni bila ...

MAX: Ali pa nazaj, v Avstrijo?

FRITZ: Ha, iz Burga so odpisali, da ne, hvala, ne rabijo starih, odsluženih igralk ...

JEAN: Ni bila dovolj dobra ... ni kaj!

NORA: Kako mi lahko to rečeš, Jean? Max? Kaj pa vsi vaši slavospevi! Bila sem vendar vélika Nora Gregor! Jaz sem ... vélika igralka, Nora Gregor!

JEAN: Kako se človek lahko tako zmoti ...

NORA: Jaz sem Kleopatra! Julija, Desdemona ... in Marija Terezija in ... Moj princ Homburški mi je dal več kot ti, Ernst! Ne bom se smilila sama sebi, zakaj bi se? Še vedno sem ta! Kje so moje obleke, moj nakit, moje rože? Moje kraljestvo ... Svet mi je ležal pod nogami!

MAX: V Hollywoodu so zdržale samo res močne ... res dobre igralke. Za druge ni prostora.

FRITZ: Za slabiče ni nikjer prostora! A ne, Ernst? (*pokaže na Ernsta*) Poglej, zdaj dela pri meni! Kot gaučo, pri konjih! Pa kaj, nič ga ni zlomilo! To je pravi moški! (*Ernstu je malo nelagodno*)

ADA: Nora, telegram!

ERNST (*skrušeno*): Nora!

NORA: La fruta mordida. Kako res! Obgrizeno sadje, to kar sem postala.

ERNST: Poglej me, Nora. Žal mi je ... za vse mi je žal. Ne vem, sva bila midva kriva ...

NORA (*odsotno*): Kriva ... Življenje se nama je zgodilo, to je. O čem sem sanjala? Ne spomnim se več. (*Ernstu*) Ti še veš?

ERNST: Nora ...

NORA (*sama zase*): Ljubezen ... umetnost, kaj je sploh to? Samo zaspala bi rada ... in pozabila. Nikoli nisem hotela postat človek, kakršen sem zdaj. Kaj sem želela, zvezde z neba? Ampak zate, moj princ, sem le še ena igrača v zbirki, a ne? Tako malo sem rabila. Eno samo kapljo ljubezni ... in mi je nisi mogel dat.

MAX: Se še spomniš, kaj si bila, Nora?

NORA: Ta Nora ne obstaja več, pokopana je ... O bog, nisem vedela, da je človek lahko tako sam!

JEAN: Tako sama ... nedoumljiva ...

ADA: Nora, telegram!

NORA (*Adi*): Nočem pisem! Svoje življenje hočem nazaj! Slišite, nazaj ga hočem!

ADA (*jo strese*): Nora! (*ji da telegram*)

NORA (*nejeverno strmi v telegram*): Mama ...

ADA: Žal mi je, Nora! Šele zdaj smo ga dobili, že pred enim mesecem so jo pokopali.

NORA (*odsotno*): Tako sem utrujena. Tako sem ... utrujena.

9. EXT. GRAZ/POKOPALIŠČE. DAN

Veliko Graško pokopališče, Peter stopa po poti, išče, gleda načrt pokopališča v roki, spet gre naprej ... dokler končno ne najde skoraj zaraščenega, starega groba. Počasi se ustavi pred njim, kamera gre po imenih od prvega proti zadnjemu, dokler se ne ustavi na zadnjem: Nora Gregor - Starhemberg Santiago Chile 1901-1949

8. PRIZOR Čile, februar 1949 Ada, Ernst

ERNST: Kako naj to razumem? Da je res, kar pišejo po časopisih ...

ADA: Ne, nikoli ne bi pustila Heinija samega.

ERNST: Vedela je, da boš ti vedno z njim.

ADA: Vseeno! Ne bi hotela, da Heini ostane brez mame, če že očeta nima.

ERNST: Nehajva, Ada! Zdaj sem tu. Zaradi njega. Nisem več isti, kot sem bil.

ADA: Spremenil si se? In vseeno verjameš, da je sama položila roko nase?

ERNST: Tega nisem rekel ... Ne vem.

ADA: Tako je: ne veš! (pavza) Zakaj misliš, da boš lahko živel s Heinejem, če ti ni bilo nikoli za nikogar mar?

ERNST: Ada ...

ADA: Vse je izgubila zaradi tebe!

ERNST: Sama je izbrala svojo pot ...

ADA: Niti kančka ljubezni? Vsaj iz usmiljenja!

ERNST: Misliš, da bi Nora dovolila, da jo ljubim iz usmiljenja? Poslušaj Ada, ti in jaz prihajava iz istega sveta. Ne bom ti govoril, kakšen je, sama dobro poznaš njegova pravila ...

ADA: Pa vseeno nisem postala kot ti.

ERNST: Kakšen pa bi po tvoje sploh lahko postal? Od rojstva so me vzgajali, da bom vojak. Moje igrače so bili konji in orožje. Živel sem med slikami svojih

prednikov in se na pamet učil o njihovih junaštvih. Vedno samo rodbina in čast! Misliš, da sem lahko izbiral?

ADA: Bog, cesar, domovina - naši sveti ideali.

ERNST: Tako je, Ada! Odrastel sem v veličastni monarhiji in potem videl njen propad. Hotel sem samo, da bi se vrnili k redu in življenju, kot smo ga poznali.

ADA: Same velike besede in od njih je danes svet en sam velik kup pepela!

ERNST: (nesrečno) Vedno sem delal samo v dobro naše Avstrije, Ada. Vsaj mislil sem, da je tako ...

ADA: Verjamem, da si mislil. Klub vsemu moram priznat, da si eden redkih, ki se je Hitlerju postavil po robu. Kako hitro je dvignila roke stara Avstrija in pokleknila pred svojim izdajalskim sinom. Te večne germanske pravljice; ein Volk, ein Reich, ein Führer. Komu mar za potoke krvi ...

ERNST: Jaz nisem hotel tega.

ADA: Ne? Pa si bil enak! Samo na drugi strani. Moški. Denar in oblast, Ernst, to je vse, za čemer se ženete!

ERNST: Danes bi marsikaj naredil drugače ...

ADA: Prepozno. Zdaj poskrbi, da bo tvoj sin imel očeta. Ne vojaka, očeta!

ERNST: Najbrž je Heini edino bitje, s katerim lahko še živim.

ADA: Pazi, Ernst, vedno boš našel njo v njem!

ERNST: Táko, kot sem jo ljubil.

ADA: Upam, da res. Heinrich je Norin otrok, bolj kot si misliš.

ERNST: Heinrich je tudi moja kri, Ada. Starhemberg. Moj sin.

10. INT. GRAZ - KAVARNA. DAN.

Kavarna je opustela, v njej ni skoraj nikogar. Peter takoj zagleda Franza, ki sedi pri eni od miz, pred sabo ima odprt časopis. Peter počasi pristopi.

PETER

Dober dan. Franz Zimmermann?

FRANZ

(odloži časopis)

Ja, ja ... izvolite, kar sedite.

Gospod ... Peter, ste rekli?

PETER

Peter, ja.

Peter počasi sede, mine nekaj trenutkov v nerodni tišini. Franz ga vprašujoče gleda, Petrov obraz je napet.

FRANZ

Ja? Nekaj v zvezi z našo hišo v Gorici, ste rekli? No, ni več naša, kot sem vam povedal že po telefonu.

PETER

(se zdrzne)

Oprostite ...

Peter izvleče iz žepa nekaj fotografij, vzame eno in jo položi na mizo – na njej sta obe hiši na Via Corso Verdi, 109 in 115, fotografija je nova.

FRANZ

(pokaže s prstom na hišo 115)

Ja, to je ta. Smem? (si od blizu ogleda fotografijo) Lepa, obnovili so jo kaže. (položi fotografijo nazaj na mizo) Dolgo je že tega ...

Peter mu napeto strmi v obraz, nato počasi s prstom pokaže na sosednjo hišo, 109.

PETER

Kaj pa tale, vam je znana?

FRANZ

(se rahlo zdrzne)

Sosedova je ... Zakaj?

Peter iz žepa zopet vzame kup fotografij in izvleče fotografijo z Noro in Heinrichom. Položi jo na mizo poleg prejšnje.

PETER

Pa ta? Jo poznate?

Franz počasi in osuplo vzame fotografijo, jo ošine z obeh strani, nato se zazre v Petra.

FRANZ

S čim pravite, da se ukvarjate?

PETER

Novinar sem.

FRANZ

In? Kje ste dobili to fotografijo?

PETER

Poznate kdo je na sliki? O tem
pišem knjigo. Nora Gregor in njen
sin. Ali kaj veste o njiju?

FRANZ

Kje ste dobili to fotografijo?

PETER

Fotografija pač. Morda veste, da
sta včasih živela v hiši zraven
vaše? Najbrž veste.

Franz obrne fotografijo, na drugi strani vidimo na roko
napisano: *Ljubi mami, Nora in Heini, 1941*

FRANZ

Ne, točno to fotografijo! Kje ste
dobili točno to!

PETER

(se strmo gledata)

Tudi sam sem živel v tisti hiši.
Nekaj časa. Pravzaprav točno od
svojega rojstva. Tam sem jo dobil.

FRANZ

Pa kdo ste pravzaprav vi? Kaj
hudiča bi radi od mene?

PETER

(pomolči)

Moje ime je Peter Devetak. (tišina)
Rojen sem v Gorici, 4. oktobra
1984. (tišina) Računajte!

Franz nepremično zre vanj, na obrazu se mu riše paleta čustev,
od nejevere, groze, do spoznanja.

PETER

Najbrž mi ni treba povedat kdo je
moja mama.

Franz nenadoma sunkovito vstane.

FRANZ

Ne me zajebavat! Ne ...

Odvihra iz prostora, natakarkar, ki ravno nese kavo, začudeno
gleda za njim. Peter obsedi pri mizi, natakarkar negotovo prinese
kavo in položi pladenj na mizo.

PETER

Že v redu. Hvala.

Natakarkar odide, Peter počasi usuje sladkor v kavo. Vrata se
odprejo, Franz skrušeno vstopi in počasi, v tišini spet sede
za mizo. Peter meša kavo, nekaj časa sedita v tišini. Nato
Franz vzame Norino fotografijo.

FRANZ

Vam jo je ona dala?

PETER

Ne, sam sem jo našel. Ko sem bil še
čisto majhen.

FRANZ

Pa vam je povedala kako jo je
dobila?

PETER

Šele pred kakim tednom. Do takrat nisem še nikoli slišal za vas. Niti za kakega drugega očeta.

FRANZ

Nisi nikoli vprašal?

PETER

Nisem ker ... ah, komplicirano. Pa tudi ... boste že razumeli, da ji ni bilo do teh *lepih* spominov.

FRANZ

(nesrečno)

O bog, kaj si je mislila o meni?

PETER

Nič lepega, zagotavljam.

FRANZ

Peter si, praviš. Moj bog, če bi to vedel ...

PETER

(skoraj sitno)

No, pustiva, saj niste ne prvi ne zadnji, ki jo je pobrisal.

Franz spet vzame Norino fotografijo v roke.

FRANZ

Peter, ta fotografija ... jaz sem jo dobil od svojega očeta.

PETER

(ironično)

Jaz očitno tudi, na nek način.

FRANZ

(se ne pusti zmesti)

Torej moj stari oče jo je prinesel iz Gorice. Dobil jo je ... nekje v vaši hiši. Mislil, Norini, takrat je bila še od družine Gregor, v njej je živela Norina mama. Leta triinštirideset, razumeš? Veš kaj to pomeni?

Peter ne razume, skomigne z rameni.

FRANZ

Triinštiridesetega je v Gorico prišla Hitlerjeva vojska. In z njo tvoj praded. Bil je vojak. Ne vpoklican ampak nacist s prepričanjem.

PETER

(osupel)

No, odlično. Pa saj se hecaš!

FRANZ

Žal ne. Bil je med prvimi, ki so se včlanili v stranko. Goreč nacist.

PETER

(vedno bolj razburjen)

Nacist! Vnuk prekletega nacija da sem?

FRANZ

Peter ...

PETER

Nehaj! Res. Saj ne more bit res!
Moj drugi nono, slovenski stari
oče, je bil v taborišču, jebemti!
Zamejski Slovenec, a vi razumete,
kaj to pomeni! Fašisti, naciji, vsi
so se spravljal nanj, vse je
preživel. In zdaj izvem, da je imel
v hiši vnuka od nacija. Mene!

Franz ga mirno, s sklonjeno glavo posluša. Natakarski začudeno
gleda iz za šanka. Peter se počasi malo umiri.

PETER

Dobro da je umrl nono. Še dobro.

FRANZ

Moj stari oče je bil rojen v
Gorici, Peter. In po 1. Vojni, ko
so Italijani dobili te kraje, so
morali pustiti vse in iti. V
Avstrijo. Nikogar niso imeli tam,
vse so pustili v Gorici. Star je
bil devet let in nikoli ni pozabil.
In tako se je začelo sovraštvo ...

PETER

In zato je prišel nazaj?

FRANZ

Poln jeze, zamer, želje po
maščevanju ... In hotel je
zadoščanje. Vzel je nazaj svojo
hišo ... (*obotavljajoče*) in tudi
sosedovo.

PETER

Norino?

FRANZ

(prikima)

Zanj je bila Starhembergova.
Preklete ime v tistem času. Z
veseljem se je znesel nad njimi.
Norino mamó je izselil, pobral, kar
se je dalo ... ne vem, niti nočem
vedet, kaj vse še ...

PETER

Krasno. Nikoli konca.

FRANZ

Res, nikoli konca. Prišel sem v
Gorico ... bil sem mlad, brigala me
je vojna in vse te zamere naših
starih. Hotel sem videt našo hišo
in s sabo sem prinesel tole
fotografijo, eno od dedkovih trofej
... Vedel sem kdo je bila Nora
Gregor, pa njen mož Starhemberg in
vsa ta zgodba ... malo sem vohljajal
naokoli in ... tako sem srečal ...
tvojo mamó.

PETER

Ok, klasika. Vse od tu najprej je
potem jasno ...

FRANZ

Ne, Peter, vse od tu naprej je moja
najhujša mora, ki me spremlja že
vse življenje. Malo prej si rekel:
oče tvoje mame je bil Slovenec,
Gorica Italijanska ... kako misliš,
da je reagirala moja družina, moj

oče, ko sem mu povedal, da ljubim
dekle od tam spodaj? (*pomolči*)
Gorico sem zapustil prepričan, da
se vrnem ponjo. Po tvojo mamo.
Tisoč procentno prepričan! (*skoraj
zajoka*) O bog ...

PETER

Doma niso bili navdušeni, si
predstavljam.

FRANZ

Če bi vedel ... če bi samo vedel, da
je noseča ... (*jezno*) Kaj bi pa
naredil? Slabič sem, Peter, gnusim
se samemu sebi. Nisem našel moči,
da bi se uprl družini. Nikoli, ne
takrat ne kasneje. Pustil sem, da
so me potegnili v svoje brezno
zamer in sovraštev, iz svojega
življenja sem naredil ... nič. Beden,
samski osnovnošolski učitelj ...

PETER

(tiho)

Franz ...

Franz počasi dvigne glavo in se zagleda vanj.

FRANZ

(mirno, stvarno)

Peter. Moj sin ... (*se rahlo
nasmehne*) Mogoče pa je nekaj
dobrega na tem, da nisem vedel
zate. Tako vsaj ti nisi spoznal

sovraštva moje družine, zato ga ne
moreš prenašat naprej ...

PETER

Žal, nisem prepričan, da se nisem
nalezel sovraštva ... tudi drugod ga
je dovolj.

FRANZ

Ne, obljubi mi ... Ne pusti, da ti
tuje zamere pojedó življenje! In
tvoji lastni predsodki! Obljubi mi,
Peter! Dovolj je bilo, res dovolj!

11. INT. TRST/MAMINO STANOVANJE. DAN

Mama z objokanimi očmi zre skozi okno. Tik za njo stoji Peter,
umirjen, prijazen. Očitno ji je pravkar povedal za očeta.
Nekaj trenutkov stojita v tišini, mama se počasi obrne in ga
pogleda v oči. Nenadoma si padeta v objem.

MAMA

(skozi solze)

Oprosti ...

Skozi vrata stopi Enzo in začuden obstane, ne ve kaj naj
stori. Peter se obrne proti njemu, še vedno objema mamo.

PETER

(smeje)

Scusi Enzo. Sono stato ... un
cretino, ecco ... (Oprosti, Enzo. Bil
sem ... kreten pač ...)

Enzo se nasmeje, stopi do njiju, igrivo razmrši Petru lase in
oba objame. Kamera se oddalji, v OFFU slišimo Norin glas.

5. PISMO Heiniju

NORA

(OFF)

Dragi moj Heini! Pišem ti te
vrstice, da jih boš bral, ko boš
drugače razumel svet, kot ga
razumeš zdaj, ko je zate še vse
tako preprosto. Rada bi, da bi
razumel svojo mamo, čeprav ta
trenutek še sama sebe ne razume.
Vem le, da se je naš svet spremenil
tako, da ga ne prepoznam več in ne
vem, če bom še kdaj znala živeti v
njem. Zdaj vidim, kako lahkomišno
sem jemala življenje, ko sem imela
še ves svet na dlani. In imela sem
ga, dragi moj Heini! Lahko sem
izbirala, kot iz škatle bombonov,
karkoli sem želela. In izbrala sem,
zdaj ni poti nazaj. In je niti ne
želim, ker hočem, da veš: še enkrat
bi naredila enako, da bi le imela
tebe. Žal mi je edino, da nisem
znala ohraniti svoje samostojnosti,
da je nisem znala braniti za vsako
ceno. Zato sem izgubila vse, tudi
svojo umetnost, brez katere ne znam
živeti. Zapomni si, Heini: nikoli,
nikoli se ne odreci svojim sanjam!
Ne dovoli, da ti kdo vzame tisto,
kar je samo tvoje. Gledam tvoj mili
obrazek, tako spokojno lep v
otroških sanjah ... zunaj zavija

veter, nebo je polno zvezd, s
terase vidim rahlo svetlikanje v
temini oceana ... in vse je tako, kot
da so bile le grde sanje, iz
katerih se bomo zjutraj vsi trije
zbudili s soncem in tvojim
prešernim smehom, dragi Heini ...

KONEC